

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ПРИВРЕДЕ
Управа за спречавање прања новца

ОДЕЉЕЊЕ ЗА НАДЗОР
Група за надзор рачуновођа и ревизора

АНАЛИЗА ОДГОВОРА ПРЕДУЗЕЋА ЗА РЕВИЗИЈУ И РАЧУНОВОДСТВЕНИХ
АГЕНЦИЈА НА ДОСТАВЉЕН УПИТНИК ИЗ ОБЛАСТИ СПРЕЧАВАЊА ПРАЊА
НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА У 2012. ГОДИНИ

Београд, 28. фебруар 2013. године
Број: ОН-000017-0001/2013

Управа за спречавање прања новца

САДРЖАЈ:

1. Увод	3
2. Општи подаци о предузећима за ревизију и предузећима/предузетницима за пружање рачуноводствених услуга	6
3. Активности предузећа	6
3.1. Активности предузећа за ревизију	6
3.2. Активности предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга	7
4. Подаци о странкама	9
4.1. Подаци о странкама предузећа за ревизију	9
4.2. Подаци о странкама предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга	11
5. Достављање података Управи за спречавање прања новца	13
6. Обука запослених	14
6.1. Обука запослених у предузећима за ревизију	14
6.2. Обука запослених у предузећима/предузетницима за пружање рачуноводствених услуга	15
7. Закључак	15

Управа за спречавање прања новца

УВОД

Управа за спречавање прања новца, у складу са одредбама члана 82. и 83. Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма („Службени гласник РС“, бр.20/2009, 72/2009 и 91/2010 – у даљем тексту: Закон), врши надзор над применом Закона од стране обвезника, и то:

- 1) посредан надзор
- 2) непосредан надзор.

Управа за спречавање прања новца од 2012. године врши надзор рачуновођа и ревизора посредним путем и то слањем упитника о активностима обвезника у примени прописа који регулишу спречавање прања новца и финансирање тероризма и анализом добијених одговора.

Основни циљеви сачињавања Упитника о активностима обвезника у примени прописа који регулишу спречавање прања новца су:

- Сагледавање тренутног стања познавања обвезника да су обвезници у смислу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма и њихових активности у складу са Законом;
- Индиректно праћење развоја система спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- Сагледавање разумевања прописа о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Питања у Упитнику подељана су у V целина:

Део I - општи подаци о предузећу

Део II – активност предузећа

Део III – подаци о странкама

Део IV – достављање података Управи за спречавање прања новца

Део V – обука запослених у предузећу

Управа за спречавање прања новца

У првом делу упитника обвезник попуњава основне податке о предузећу која су у вези са називом предузећа за ревизију или предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга, адреса и укупан број запослених у предузећу на дан 31. 12. 2011. године.

У другом делу упитника обвезници су одговарали на питања која су у вези са активностима предузећа где су достављали одговоре на питања ко је овлашћено лице и заменик овлашћеног лица, назив и датум процедура које су усвојене, да ли су усаглашене са изменама Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма. Затим су достављали одговоре која су у вези са анализом ризика и то да ли су израдили анализу ризика у складу са Смерницама које доноси Управа за спречавање прања новца, да ли је сходно анализи ризика урађена класификација странака према степену ризика, да ли је предвиђено праћење странке, да ли су имали прекидање пословног односа због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке и да ли су поверили вршење радњи и мера трећем лицу.

У трећем делу упитника обвезници су достављали одговоре на питања која су у вези са њиховим странкама и то: број странка са којима је предузеће има успостављен пословни однос на дан 31. 12. 2011. године, да ли се број странака смањивао или повећавао у односу на 30. 6. 2011. године и разлог промене броја странака, број странака ниског и број странака високог степена ризика, у којим случајевима примењују поједностављене радње и мере познавања и праћења странке као и број странка на који се примењују поједностављене радње и мере, број странака на који се примењују опште радње и мере, као и број странка на који се примењују појачане радње и мере, као и поступак којим се утврђује да ли је странка страни функционер.

У четвртом делу упитника обвезници су достављали одговоре о броју пријављених сумњивих трансакција, разлози за сумњу, број интерних извештаја које су запослени доставили овлашћеном лицу и број интерних извештаја које су запослени доставили овлашћеном лицу, а који нису достављени Управи.

Управа за спречавање прања новца

У петом делу Упитника, достављени су одговори на питања која су у вези са обуком запослених и то: колико запослених непосредно обавља послове у вези са спречавањем прања новца, да ли израђен програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених, да ли се и колико често спроводи обука запослених, да ли се и колико често врши провера знања и да ли се, у ком облику и колико дуго чувају резултати провере знања.

Укупан број предузећа за ревизију у Републици Србији износи 57¹. Управа за спречавање прања новца је у претходној години послала дописе свим тада регистрованим предузећима за ревизију, у којима су обавештени да су обвезници у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирању тероризма. Уз обавештење, Управа је послала Упитнике о активностима предузећа за ревизију у области спречавања прања новца и финансирања теоризма, у 53 предузећа за ревизију. Посредна контрола извршена је у 45 предузећа, јер су у наведеном року од 20 дана, доставили одговоре на послате Упитнике. 8 предузећа за ревизију није доставило одговоре на Упитнике, па самим тим посредна контрола у тим предузећима није извршена.

Укупан број предузетника/предузећа за пружање рачуноводствених услуга у Републици Србији је већи од 8000. Узорком је изабрано 105 предузећа/предузетника којима је послат допис, у ком су обавештени да су обвезници у складу са чланом 4. Закона и дат им је рок од 20 дана у ком треба да доставе попуњен Упитник о активностима предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга. Од укупног броја предузетника/предузећа за пружање рачуноводствених услуга, 76 су правна лица, од којих је једно правно лице имало промену назива, а 29 су физичка лица или предузетници, од којих су два предузетника брисана из регистра. Од укупног броја предузећа/предузетника којима су послати дописи, 6 предузећа/предузетника није доставило одговоре на Упитник. Преостали број, 99 предузећа/предузетника је послало одговоре на Упитнике.

¹ Податак је преузет са сајта Коморе овлашћених ревизора – www.kor.rs

1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПРЕДУЗЕЋИМА ЗА РЕВИЗИЈУ И ПРЕДУЗЕЋУ/ПРЕДУЗЕТНИКУ ЗА ПРУЖАЊЕ РАЧУНОВОДСТВЕНИХ УСЛУГА

Као што је већ наведено, укупан број предузећа за ревизију у Републици Србији је 57. Укупан број запослених у предузећима за ревизију која су доставила одговоре на упитнике износи 962. Од укупног броја, два предузећа запошљава више од 100 запослених, три предузећа запошљава преко 50 запослених и остала предузећа запошљавају мање од 50 запослених.

Укупан број предузећа/предузетника којима је послат допис, као што је већ наведено, је 105. Укупан број запослених у тим предузећима износи 563. У 16 предузећа/предузетника који се баве пружањем рачуноводствених услуга запослено је само лице које је власник капитала. У 49 предузећа/предузетника има мање од 5 запослених, 9 предузећа/предузетника има од 10 до 20 запослених, а више од 20 запослених имају два предузећа.

2. АКТИВНОСТИ ПРЕДУЗЕЋА

2.1. Активности предузећа за ревизију

Према одговорима наведеним у достављеним Упитницима, 6 предузећа за ревизију није навело заменика овлашћеног лица, којег је у обавези да има по Закону, а једно предузеће није навело ни овлашћено лице, а ни заменика овлашћеног лица. Од 6 предузећа који нису навели заменика овлашћеног лица, једно предузеће, има само једног запосленог, стога не може навести заменика.

Процедуре из области спречавања прања новца и финансирања тероризма нису донела 2 предузећа. Док су остала предузећа за ревизију то учинила.

Управа за спречавање прања новца

Анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са Смерницама које је донела Управа за спречавање прања новца нису израдила 3 предузећа за ревизију од укупног броја предузећа за ревизију који је доставило одговоре на Упитник.

У зависности од степена ризика, предузећа за ревизију су своје странке углавном сврставале у три групе и то: групу са ниским степеном ризика, групу са средњим степеном ризика и групу са високим степеном ризика.

Класификацију странака према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма израдила су сва предузећа за ревизију која су доставили одговоре на Упитнике. 30 предузећа за ревизију је све своје странке сврстало у странке са ниским степеном ризика, док је 9 предузећа све своје странке сврстало у странке са средњим степеном ризика.

Анализом одговора из достављених Упитника, 90% предузећа за ревизију су својим интерним актима предвидела праћење странака сходно нивоу ризика у које је странка сврстана. Период прањања, који су наводили у достављеним одговорима на Упитник, је годину дана или 2 пута годишње. Такође, скоро сва предузећа за ревизију су у својим интерним актима предвидела учесталост праћења пословних односа које врше странке које су сврстане у категорију странака са највишим ризиком.

Даљом анализом другог дела Упитника о активностима предузећа за ревизију у области прања новца и финансирања тероризма, установили смо да предузећа за ревизију нису поверавала вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу.

2.2. Активности предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга

Анализом достављених одговора на Упитник о активностима предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга у области спречавања прања новца и финансирања

Управа за спречавање прања новца

тероризма, од укупног броја послатих Упитника који износи 105, седамнаест предузетника нема заменика овлашћеног лица, јер има само једног запосленог (власника капитала), 3 предузетника нема именовано ни овлашћено лице ни заменика овлашћеног лица, а 10 предузећа има више од једног запосленог, али нису именовали заменика овлашћеног лица. Шесдесетпет предузећа је именовало овлашћено лице и његовог заменика у Упитницима, што износи 62% од укупног броја анализираних предузећа/предузетника.

Процедуре из области спречавања прања новца и финансирања тероризма усвојило је 100 предузећа/предузетника и усагласили су их са изменама Закона, док 5 предузећа то није учинило, а 2 предузећа од наведеног броја су у поступку затварања тј. брисања из регистра².

Анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са Смерницама које је донела Управа за спречавање прања новца није израдило 8 предузећа, а од тог броја, 4 предузећа/предузетника су у својим одговорима навела да је израда у току. Преостали број предузећа/предузетника који износи 97 је израдило анализу ризика, што је 92,38% од укупног броја предузећа над којима је рађена посредна контрола.

У зависности од степена ризика, предузећа/предузетници за пружање рачуноводствених услуга су своје странке сврставали у три групе и то: групу са ниским степеном ризика, групу са средњим степеном ризика и групу са високим степеном ризика. Од укупног узорка предузећа/предузетника, 99% је своје странке сврстало у нискоризичне странке, док је 1% своје странке сврстало у странке са средњим степеном ризика. Анализом одговора из Упитника, обвезници нису имали странке са високим степеном ризика. Даљом анализом одговора из достављених Упитника, скоро сви анализирани обвезници су својим интерним актима предвидели праћење странке сходно нивоу ризика, а период праћења скоро у свим одговорима је једном годишње. 78,1% предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга, што од укупног броја износи 82, својим интерним актима је предвидело праћење пословних односа странке који су сврстани у групу са

² Извор: сајт Агениције за Привредне регистре

Управа за спречавање прања новца

највишим степеном ризика, док 21,9% то није учинило, а као образложење је наведено, да нису успостављали пословни однос са странкама које спадају у групу са високим степеном ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Анализом другог дела Упитника о активностима предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга у области прања новца и финансирања тероризма, установили смо да нико, осим једног предузећа није поверило вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу.

3. ПОДАЦИ О СТРАНКАМА

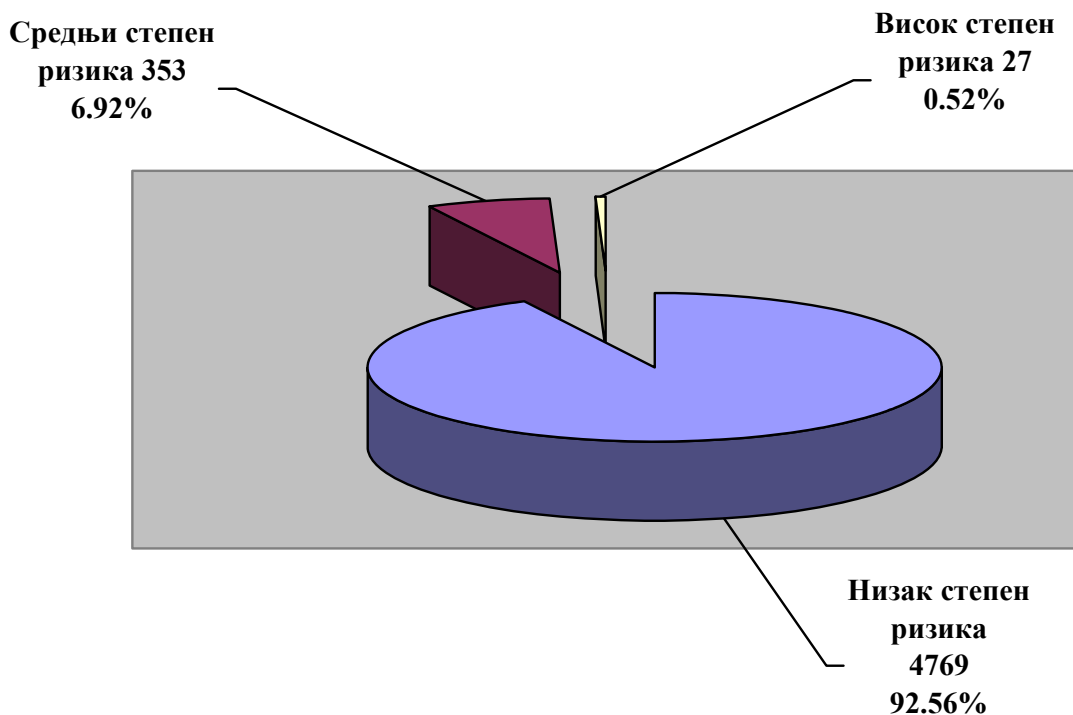
3.1. Подаци о странкама предузећа за ревизију

Укупан број странака у свим предузећима за ревизију износи 5095, од чега су 27 странака сврстали у странке са високим степеном ризика, 4769 странака сврстали у странке са ниским степеном ризика и 353 странке су сврстали у странке са средњим

Управа за спречавање прања новца

степеном ризика. У Графикону је приказана структура странака према степену ризика која је добијена анализом одговора предузећа за ревизију.

Структура странака у предузећима за ревизију сврстана по степену ризика

Графикон 1 – Приказ категоризације ризика код предузећа за ревизију

Сагласно Закону о спречавању прања новца и финансирању тероризма, обвезници су дужни да примењују поједностављене, опште и појачане радње и мере. Предузећа за ревизију су, према степену ризика којима су странке изложене, примењивали одређене радње и мере и то: на 3875 странака, предузећа примењују поједностављене радње и мере, на 2016 странака предузећа примењују опште радње и мере и на 129 странака предузећа примењују појачане радње и мере. У горе наведеном тексту, према анализи одговора, предузећа су странке сврставали у странке са ниским, средњим и високим степенем ризика, али то није приказано у даљим одговорима, већ су странке поделили у

Управа за спречавање прања новца

странке са ниским степеном ризика и број тих странака износи 4786 и странке са високим степеном ризика, а њих укупно има 23. Од укупног броја странака којима предузећа за ревизију пружају своје услуге, 286 странака нису сврстане према степену ризика у одговарајуће групе. Можемо претпоставити да су то странке са средњим степеном ризика.

Утврђивање и проверу идентитета, предузећа за ревизију врше углавном када су странке физички присутне. Само 88 странака није било физички присутно од укупног броја који износи 5095 странака, што у процентима износи 1,72%.

Даљом анализом трећег дела Упитника, предузећа за ревизију су навела начине на које утврђују да ли је странка или стварни власник странке страни функционер и то: својим упитником, подацима из Агенције за привредне регистре, електронске базе података (world check, first pass baza), писменом изјавом. Таквих странака у предузећима за ревизију има укупно 5. На ово питање није одговорило 6 предузећа.

3.2. Подаци о странкама предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга

Укупан број странака које су успоставиле пословни однос са предузећима/предузетницима за пружање рачуноводствених услуга износи 3203, од чега су предузећа/предузетници 83 странке сврстали у странке са високим степеном ризика, 121 странка је сврстана у странке са средњим степеном ризика и 2999 странака је сврстано у странке са ниским степеном ризика.

Управа за спречавање прања новца

Графикон 2 – Приказ категоризације ризика код предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга

Сагласно Закону обвезници су дужни да примењују поједностављене, опште и појачане радње и мере. Анализом достављених одговора, 11 предузећа/предузетника није навело које радње и мере примењује, док су остали то учинили. Анализом одговора на овај део Упитника, можемо констатовати да долази до неразумевања које радње и мере треба примењивати у односу на степен ризика у који су странке сврстали, а што је прописано Законом. Већи број предузећа/предузетника који су своје странке сврстали у групу са ниским степеном ризика, примењују појачане и опште радње и мере, док одређен број код високог степена ризика, примењује поједностављене радње и мере. Код 2199

Управа за спречавање прања новца

странака примењују се поједностављене радње и мере, код 1621 – опште и посебне радње и мере, а код 64 странке примењују се појачане радње и мере.

Утврђивање и проверу идентитета, предузећа/предузетници су вршили у присуству клијента. Ниједно предузеће није имало случај да странка није била физички присутна.

Даљом анализом одговора који су достављени Управи, можемо увидети да предузећа/предузетници нису разумела поступак утврђивања да ли је станка или стварни власник страни функционер. На питање из Упитника број 10, које гласи : „На који начин је предузеће/предузетник за пружање рачуноводствених услуга дефинисало поступак по коме утврђује да ли је странка или стварни власник странке страни функционер?“, обвезници су наводила као поступак утврђивања: „Увидом у лична документа“. На основу личних докумената утврђује се и проверава идентитет странке која је физичко лице, законског заступника или пуномоћника странке која је физичко лице, предузетника, заступника, прокуристе и пуномоћника правног лица – што је прописано као дужност обвезника по чл. 8. Закона без обзира да ли је странка или стварни власник странке страни функционер или није. Чл. 30. ст. 2. Закона прописане су додатне радње и мере, поред радњи и мера из чл. 8. Закона, које је обвезник дужан да предузме ако је странка или стварни власник странке страни функционер.

4. ДОСТАВЉАЊЕ ПОДАТАКА УПРАВИ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊЕ НОВЦА

Управа за спречавање прања новца

Према члану 37. став 4. Закона, предузећа за ревизију, овлашћени ревизори и физичка или правна лица која пружају рачуноводствене услуге дужна су да у случају када странка од њих тражи савет у вези са прањем новца или финансирањем тероризма о томе одмах обавесте Управу, а најкасније у року од три дана када је странка тражила савет.

Сходно члану 37. став 4. Закона, само једно предузеће за ревизију је Управи пријавило 5 трансакција на које су индикатори за препознавање сумњивих трансакција указали да постоје разлози за сумњу (у даљем тексту: сумњиве трансакције).

Предузећа/предузетници за пружање рачуноводствених услуга, нису пријављивали сумњиве трансакције, јер како су навели у достављеним Упитницима, није било сумњивих трансакција.

5. ОБУКА ЗАПОСЛЕНИХ

5.1. Обука запослених у предузећима за ревизију

Обвезник је дужан да обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма у складу са чланом 43. ставом 2. Закона.

Према одговорима датим у Упитнику, од укупног броја предузећа за ревизију, само три предузећа није израдило програм стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Анализом достављених одговора утврђено је да се код предузећа за ревизију, углавном, обука запослених врши два пута годишње, а да непосредну обуку запослених врше лица која имају лиценцу и то овлашћено лице и заменик овлашћеног лица. Провера знања запослених из области спречавања прања новца и финансирања тероризма се врши писменим или усменим путем. У случајевима када се провера знања врши писменим путем, подаци се чувају у виду белешки или електронски. Као рок за чување тих

Управа за спречавање прања новца

података у достављеним одговорима наведен је рок од 1 до 5 година, а има и предузећа која резултате провере знања чувају трајно. Провера знања која се врши усменим путем, сама по себи не може имати траг. Такође, анализом одговора је констатовано да је мали број предузећа за ревизију навео да не врши проверу знања запослених.

5.2. Обука запослених у предузећима/предузетницима за пружање рачуноводствених услуга

Као што је већ наведено, обвезник је дужан да обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове у области спречавања прања новца и финансирања тероризма у складу са чланом 43. ставом 2. Закона.

Анализом одговора из достављених Упитника, од укупног броја предузећа/предузетника за пружање рачуноводствених услуга, 19 предузећа/предузетника није израдило програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Обука запослених се врши најмање два пута годишње или се не врши. Код предузећа која врше обуку, исту спроводе директори предузећа или овлашћена лица. Провера знања се врши углавном писменим путем и чува се најмање годину дана. Осамнаест предузећа не врши проверу знања запослених.

6. Закључак

Управа за спречавање прања новца

Управа за спречавање прања новца је од 2011. године надлежна за надзор рачуновођа и ревизора, али је суштински надзор почела да врши 2012. године. У складу са Процедурама за надзор над применом Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Управа спроводи две врсте контроле: посредну и непосредну контролу.

Овим извештајем анализирани су одговори из Упитника о активностима предузећа из области прања новца и финансирања тероризма, који је саставни део посредне контроле.

Из овог извештаја може се извести закључак да рачуновође и ревизори имају одређене нејасноће; и то највише у делу утврђивања идентитета странке или власника који је страни функционер и код примене одређених радњи и мера које треба примењивати у зависности од степена ризика којем је странка изложена од прања новца и финансирања тероризма.

Мали број предузећа/предузетника који се бави пружањем рачуноводствених услуга је навео тачан начин утврђивања идентитета странке или стварног власника странке који је страни функционер. Углавном је одговор на ово питање био: „увидом у лична документа“. Управа је стога слала поновне дописе у којима је захтевала појашњење одговора, објашњавајући начине којима се утврђује да ли је странка или стварни власник страни функционер. С друге стране, пак, предузећа за ревизију су пружила одговоре у складу са Смерницама, односно навела су да чињеницу да ли је неко лице страни функционер утврђују на основу изјаве странке, претрагом електронских комерцијалних базе података и др.

Такође, уочена је одређена нејасаноћа код одговора које су доставила предузећа за ревизију, будући да су прво странке сврставали у три групе: групу са ниским степеном ризика, средњим степеном ризика и групу са високим степеном ризика, а у даљим одговорима, странака са средњим степеном ризика готово да није ни било. Закључак се сам намеће: иако постоје извесна знања о категоријама ризика, није јасан однос категорије ризика и одређеног степена пажње (односно радњи и мера познавања и праћења странке) који се примењује у односу на странку са тачно одређеном категоријом ризика. Однос између ризика и одређене врсте радњи и мера познавања и

Управа за спречавање прања новца

праћења странке је јасно описан у Смерницама: низак ризик – поједностављене радње и мере, средњи ризик – опште радње и мере и висок ризик – појачане радње и мере.

Такође се може закључити да будући да предузећа за ревизију спроводе редовну обуку својих запослених, да су самим тим одговори на Упитнике квалитетнији, за разлику од предузећа/предузетника који пружају рачуноводствене услуге која ту обуку не обављају квалитетно, па су услед тога одговори нејасни.

Сврха успостављања интерног система за спречавање прања новца у сваком обвезнику је изградња таквог оквира који ће омогућити да трансакција или лице за које постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма буду пријављени Управи. Предуслов за пријаву сумњиве трансакције је успостављање једног таквог оквира: доношење процедура који ће регулисати односе у вези са спречавањем прања новца у обвезнику, адекватна примена индикатора, адекватно спроведена анализа ризика странке или пословног односа, адекватна едукација овлашћених лица и употреба индикатора, али и знања и искуства рачуновођа и ревизора у обављању својих делатности. Тек кад се ови услови остваре, можемо очекивати да систем за спречавање прања новца и финансирања тероризма у делу који се односи на рачуновође и ревизоре почне да функционише на прави начин.